

Despre

E D U C A R E A

Religioasă, fizică, intelectuale, si sociale.

BCU Cluj Distice Library Cluj

t r a v e s t i t e

Petru Lupulov,

fostulu Directoro a le scoleloru romanesci si sirbesci in Confiniele militari,
c. r. Regimente romano si sirbo banatice.

TEMISIÓRA.

TIPARITU LA E. STEGER.

1868.

294761

*Parvi properemus, et ampli,
Si Patriae volumus, si nobis vivere cavi.*

Hor. Ep. I. 3.

Le partage de la sagesse est la Bonté.

*Oui, certes, la bonté, trésor inestimable,
Aux yeux de l'Univers sera toujours aimable:
Mais la mechanceté traîne après soi l'horreur;
Malheureux le mortel qui la loge en son coeur.*

D****

Teneriloru Domni

ALESSANDRU și EUGENIU

de

MOCIONI.

Juristeloru in cesaro-regesc'a Universitate Viennese

jucundeî sperantie și fiiloru fideli allu poporului Romanu

se dedică acéstà cartică.

Qui vestit pretiosa nimis. peregrinaque, mollis
Plerumque, et dubiis moribus esse solet,

Urbani Appendini.

Non temere placuisse bonis laus magna putatur;
At laus est maior displicuisse malis. id.

Nascitur indigne, per quem non nascitur alter:
Indigne vivit, per quem non vivit et alter:

Pal. L. IV. 276. 277.

Discite naturæ sanctas non temere Leges:
Quae vult, ut genitus generet.

ib. 308 309.

Pone tuos fastus; inimica superbia divis.

ib. 139. 140.

Intolerabilius nil est, quam dives avarus,
Quam stultus locuples, quam fortunatus iniquus.

Palings. L. VIII. v. 896.

Cătră Domnii
Alessandru si Eugeniu

de

MOCIONI.

Traducendu eu acéstâ cârticică d'in limb'a Latină in lun'a lui Maiu a. e. amu cugetatu, unde, si pre cine sâ aflu de patronu, cui sâ o potu dedică, carele sâ î dé mai mare importantiă cu numele seu; și descoperindu eu ieri a mea dorintia, îndată amendoî cu deplină bucuriă respunserăți, „bucurosu primimu.“ — Doi frați cu o inimă si cu unu cugetu atî adeveritu pr'in acést'a, câtu de multu sciti sâ pretiuiti educa-rea tenerimeî, ca unii cariî sunteti în modulu celu mai perfectu educati, cariî cu studiele cele mai bune, cu virtute, ingeniu, și cu învetiatură între contemporani ve distingeti, cariî anulu acest'a in limb'a italiană la mine v'ati perfetionatu.

Deci și eu nu potu decâtu a me consolă, că potu Domnieloru Vostre dedică acéstâ carte atâtu de interesante, și folositoare, care s'a tiparitu in Zara în limb'a Latină la anulu 1834, in Zara, maritim'a și capital'a cetate a Dalmatiei, unde amu fostu eu trei ani Professore în cesaro-regesculu filosofico-teologicu Institutu clericale de legea g. n. u.

Fiindu mi dara cunoscutu, că nu este mai bună, nu este verginiloru mai aptă materiă, decâtu ceea ce tractă despre moravuri; căci acést'a face pre omu sanitosu, si valente cu ingeniu, fia măcaru prostu, si dispretiitoru allu ăreptului, și celu ce urméză lussuriei'seu celu pre carele lu sollicită cupidinea, seu allu carui precordie veninulu infricoșatu allu invidiei le apasă: mincinosulu, viclénulu, betiulu, si celu ce è măcaru cu care vitiu încurcatu, va poté pr'in acéa unică ma-

teriã sã desbrace crimele minței perverse, si sã afle calea salubre a vietii. Acést'a face omeni illustrii, si apti de onori, carii siesi, casei suale, si patriei decentu voru sci a consultã, si a ajutã în lucrurile dubie. Nici facea formosã, nici ochii formosi, niu perulu formosu nu placu atãt'a, câtu moravurile compuse, si splendorea minței oneste, pre care virtutea de totu vitiulu a despartito. Sciendu eu aceste, amu aflatu de dreptu a Vi dedicã Voã, Domniloru, acestu opu cuprindietoru in sine: Educarea religiôsã, fisicã, întielesuale, si sociale.

Resune darã numele Vostru în pamentulu gangeticu, si la rîpele pontului Tartessiacu. Trécã faim'a Vostrã pr'in cetatile hyperboree. Êr' nimfele Castalide, sã ve predé faimei, ca sã nu aparuiti, câ nefolositori candva aici ati vietuitu. Cunoscutã fiã lunei pietate câtã, si câtã eredintiã se aflã în Voi. Cata amore catra justitia, ingeniulu câtu si moravurile Vostre coronã cu gloriã

illustrea Familiã Mocioni.

Temisiora, 6. Octobre c. v. 1862.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Petru Lupulov.

Despre educarea religiósâ.

Maî mare meritu nu 'și pote castigà nime :
Decatu a formà moravuri bune tenerèi junime.

Aici vinâ, aici properâ, june pr'in mine 'ndreptatu.
Asculta a mele vorbe, amórea-mi ce ti-a dictatu.

Maî innaltu defiptu remane in a nostra minte ;
Orî si ce se 'nvatiâ in scurte cuvinte.

A tradà ce noce, ce 'n viati'a tóta folosesce,
Acést'a, a nostra lucrare tintesce.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pre noi asemeni natura ne face ; acel'a se distinge,
Cui grij'a operósâ man'a la lucru intinde.

Religiunea nainte de tote 'și vindicâ allu seu începutu :
Sâ fia omului ceva decatu religiunea maî nainte cunoscutu ?

Spune 'mi : cu asà formosi colorî campurile cine 'mpodobesce,
S' asà placute pome arboriloru cine daruiesce ?

Spune mi : cine cerulu cu stele ardenti ornatu,
Cine pamenturile estinse, si marile a creatu ?

Cine a facutu, si nutresce potintele genu intregu animalescu,
Tóte cate apele, pamenturile, aerulu serbatorescu ?

Cu atat'a ordine sa succedâ noptea dupa luminâ,
Cine face dupâ érnâ vér'a ca sa vina ?

Nemuritorulu sufletu, si pr'in atat'a arte intocmite
Membre, cine ti-a datu cu prestante munere, impodobite ?

D'in nimicu, o fiule, a facutu Dunmedeu tote : sfantu
Acestu nume adoréza lu cu genunchii plecati la pâmentu.

Tótâ d'in nutulu lui Dummedeu, acéstâ a lumii nazuiesce
Machinâ: ellu cu alu seu numine tote regesce.

Si celu mai sapiente Dummedeu este, si dreptu, s' adevveratu,
Ellu insusi, fara fine, fara 'nceputu, si far'de pecatu.

Orî-ce s' unde este formosu, adevveratu si bine,
Della unulu, catu este, Dummedeu provine.

De totu genulu de bunuri, catu poti; fa ti imaginare;
Si di: mai multe bunuri sunt la Dummedeu celu mare.

O celu mai nefericitu ! carele pr'in vast'a lume atâtea minuni
diffuse vede,
A fi Dummedeu n u v e d e, si 'n ellu nu crede!

Celu ce 'n a lui Dummedeu lucruri nu vede urme apriate,
Acelu flamifer' a sorelui rotâ anca nu vede.

Fiindu câ cu lucea naturei nu se vedu tote apriatu,
Dummedeu sâ potemu cunósce mai multe noa ni-a datu.

Primiî omeni sorte ferice a vietii au tienutu,
Pan'ce demandarea Autorului seu a 'mplini au vrutu.

Della pamentu lipséu discordia, tumultu, batalii,
Si pline a pâcii trancille erau bucurii.

Vai mie! facie-a lucrurilor s' a intorsu curendu,
Si scelere-a a adusu totu reulu pre pamentu.

D'in prim'a arbore Parintele a smulso pomulu vietatu,
Si perirei si pre sine, s' anca genulu seu a datu.

Spre veci totâ natur'a corruptâ fu,
Si d'in a sa, oh! durere! decóre, 'ndata cadu.

Intre minte, s'intre corpu lacrimabile resbelu s'a nâscutu,
Si allu mintei imperiu in corpu a trecutu.

Mintea care mai 'n ante totu ce è bine, necostrînsa, ceru,
Vai! acum spre totu reulu a se raptà începù.

Câti suntemu totî suferimu, si câti omeni voru mai fi,
Pedepsele culpei antice, in tolu tempulu voru suferi.

Ci Dumnedeu spre sôrtea umanâ s'a înduratu,
D'in scamnele etheree pre unulu nâscutu a mandatu.

Insusi Dumnedeu s'a facutu omu cû-allu seu sange ne-a
spalatu;
Si perdut'a decóre noa pi-a restitua.

Nu me urascâ, nici aceste cuvinte a mele ori care
Amóre spre cunosciinti'a adeveratei religiuni are!

Étâ care ti-a fostu originea, si caus'a tâtoru rele:
Acuma vei sci, care e mijlocirea certâ pentru ele.

Catra fiiu nici candu tatâlu nu a arsu cu amóre,
Catu piulu Dumnedeu cu amore a arsu catra popóre.

In a nostre inimi a'nsieratu amóre spre virtute,
Spre a carei ajutoriu razimatî în remnulu seu sa ne mute.

Virtutea unâ è medicin'a releloru nostre lumesci:
Virtutea unâ ni pôte deschide usile ceresci.

Sciî, spre ce sfirsîtu Dumnedeu d'in nimicu te-a creatu?
Ca adicâ bunuri eterne sâ fruiesci ne-'ncetatu.

Nu è pre pamentu scamnulu nostru: cerulu privesce: fericite
Acolò pentru noi, după mórte, remne suntu gâtite.

Gré è catra ceru suírea; celoru ce se suie, ajutoriu
Virtutea unâ e a calei 'ndesuite, Duce si petrecatoru.

Debue sâ pumnâmu assiduu: în pericolu singur'a virtute
Pre luptatori în totu loculu âmblá sâ-i ajute.

Cu triplice robore a virtutei circumdâ allu teu peptu :
Fiâ viati'a ta sub auspiciile virtutei dreptu.

În varie forme virtutea se taiâ, precum celu grosu
Queru si mare, se taiâ in rami multî nenumerosi.

Almâ credintiâ, tu prima mie cu sant'a lumin'a ta
Collustri mintea, tu chiaru miscî inim'a mea.

Departe 'ntunereculu gonesce, si lumini divine
Pre celu ce doresce, sa ceru pre Dumnezeu fa me pre mine.

Tu, sperantiâ, tu pre celu ce plangŭ a vietii trecute pecate
Me 'ndreptî, si me radici spre a cerului locuri innalte.

Te salutu acum pamente : pre tote cele create ve parasescu,
Me innaltiu : la ceru alte mai luciose me dorescu.

Dulce amôre, tu a cugetului, tu voluptatea cea mai mare,
Ah! arde mi peptulu cu flacarile tale!

Fôra tine nimeni nu pote ajunge cea mai innaltâ fine,
Pentru omu nici o virtute nu pôte fi fora tine.

Altulu è sîrulu virtutiloru, acest'a lu invatiâ
Mai utilu nimicu sa ti pota fi 'n totâ a ta viatiâ.

Incede prudinti'a princip' allu vietii 'ndreptatoriŭ,
Care 'nvatiâ ce sâ 'ncongiure, si sa faca celu întielegheteriu.

Ce è, me rogu, mai utilu, decatu a vedé ce è de lucratu,
Ca de false bunuri, sa nu fii cândva însielatu? .

Ce è mai de doritu celui ce pr'in selbe noptea retâcesce,
Decatu lumin'a, care necunoscut'a cale i-o gasesce?

Prossima è justiti'a ; cine deplinu lauda i da,
In lume pr'in care totu ce è dreptu, si piŭ stâ?

De ore ce virtutea è nemutabil' amor' allu dreptului,
Ea demandâ totudéuna allu seu sa dai fiâ cârui.

Justiti'a radicâ depre pamentu, dejâ tôte vei vedé,
Mai repede in prisculu chaosu érâ a se 'nturnâ.

Virtutea cugetulu, si peptulu nostru ni înarmézâ,
Candu in rescolare rele crancene ne 'ngreuiéza.

Tote barbatulu forte, demandari crudele, dorere,
Insasi mórte dispretiuieste cu facie fora temere.

Pecandu pre barbatulu forte nici unu reu, nici unu periclu
nu lu ingrozesce,
Ellu și de suspiciuuea culpei âncâ se feresce.

Virtutea è chiaru, ce voturi în peptulu fia-carui
Stemperâ, si 'ntâritari fórte mari allu corpului.

Cu sensuri implatiti la specii deserte cautamu,
Cu cari mintea nostra uritu o spurcamu.

Déca virtutea vivida frenele mintei nu va aplecâ,
In perire certâ toti câti mișerii noi ne vomu aruncâ.

Despre virtute, si Dumnedeu ajunga. Acuma 'nvatiâ,
Sâ scii cum debuie sâ fiâ, chiaru a ta viatia.

Acést'a 'n precepte sâ fiâ 'anteiu: învatiâa te teme, ti spunu eu
Învatiâ' fiiiule, d'in tolu peptulu a iubi pre Dumnedeu.

Diminéti'a veneréza pre Dumndeu: diuâ prosperâ vei avé,
Décâ sub a lui auspicie de lucru te vei apucâ.

Pre tine totu, s' a tale poteri, și 'nceputulu teu
In tota diu'a cu minte curatâ sâ predaî lui Dumnedeu:

Séra, candu repetiesci somnulu, fa rugaciuni, fâ votu,
Ca cu ferice cursu sâ trecâ tempulu noptii totu.

Nici nu crede că te poți fida 'n a tale singure poteri,
Ci cere numai, cere ajutoriulu totu d'in ceru.

In templu nicăiri ochii, si gur'a nu vei miscă,
Fissu totudéun'a în ossequiulu divinuu vei remané.

In templu a rîde, ori a vorbi este mare pecatu,
Curtea lui Dumnedeu siesi ossequiulu totu 'si-a vindicatu

In templu nu d'in gurâ rogatiuni aruncă,
Ci d'in ardente peptu a tale voturi voru rîură.

Naintea ochiloru sa ti fia imaginea divinei Genitrici:
Adese ori d'in cugetu catra ea pietosu asià vei dice.

Tu a mea unâ amóre, tu a mea sperantiâ unică, caria eu,
Pre mine, etatea mea ti le dedicu, si ingeniulu meu.

Tie me consacrezu, si cu tote voturile poftescu eu
A fi viuu allu teu, încă și mortu eră a fi allu teu.

Me rogu ambratiosandu, si sarutandu pre Dumnedeu fiiiul teu,
In estrem'a morte nici o frica sa nu amu eu.

Buna mama, da 'mi ajutoriu! bland'a voluptate 'n modu
intârîtătoru

Inim'a mi-o cere: ah miserului, bunâ mamâ, da mi ajutoriu!

Ori ce lucru, ori unde tendu, Mamâ, cugetu la tine:
Nici candu nici o orâ nu-mi vine fora de tine.

Cit'ceste adesu, s' cu alte pre divin'a nascătoare vei venera:
Si asă prospere tie d'in votu tôte 'ti voru rîură.

Virtutea si vitiulu ca si riulu: micu la 'nceputu cresce,
Sub apu cu cumulare 'n campuri furiosu se respândesce,

Se rîmpe de vitie, celu ce nu cu lucru mare
A curre stadiază pre a virtutei carare.

Décâ credi câ nici cata virtute 'n tine nu s'aru gasi
Va începe atunci virtutea tota in tine a fi.

Nu é omu, care sa dica: vitiulu è de laudatu.
Nu è unûlu, care sa dica: virtutea è de lapadatu.

Virtutea n'are lipsâ de plausu, d' auru, și d' alta stralucire:
Ea însasi este sieși decóre și resplatire.

Tôte se perdu, aurulu, voluptatea, 'naltele decóre:
Perdendu se tôte, virtutea un'a, remâne nu móre.

Liberu, letu viâza, potinte si onoratu
Orî si cine are virtute in peptu curatu.

Déc' averi, ce are lumea, ai poté sâ ti le 'mmultiesci
Della drépt' a virtutei cale nici cum sa te despârtiesci.

Ce te temi d' atatea rele, ce atâtea bunuri cauti mereu!
Singur'a virtute bine, singur'a culpa è reu.

Fam'a, voluptâtile, aurulu nu potu saturà
Cugetulu capace, nici diuturne remané.

Singur'a cugetului quiete d'in totâ partea ne pote ferici:
Acést'a poteti cu toti adevératu bine numi.

De tote ce oblectâ sensurile, ér' cugetu lu ostenesci
Cu dulce, ah I sâ te feresci, bunuri vere sâ nu le socotesci.

Simplicitatea mintei, si modesti'a de frunte curata
E allu junelui moratu onóre adevérata.

Decâtu néu'a nimicu mai candidu, mai blandu nimicu
decâtu tenerulu mnielu.

Nimicu mai pretiosu decatu verecundulu junicelu.

Fugi de lene. Ca d'in etern'a fontânâ stricare d'in ea
Si vatamare, si relele tote se voru adunà.

Pentru Rege, sí patriâ; pentru religiune è lauda mare
A suferi cele dure. s'a dorì morte orì care.

Privesce virtutea: orì unde vestigii respandesce,
Merge lucrulu 'naintea ei, si decorea i urmaresce.

Departe de cas'a ta fia, nu sâ 'nsotiêscâ cu tine
Celu ce religiune vedî câ nici un'a nu tiene.

An memorem quaecunq̃ue suis cultoribus affert
Hic etiam in terris candida Religio?

Religiunea imple peptulu cu dulcetiâ forte mare,
Si temperâ allu cugetulu orì care trista schimbare.

Religiunea poporele tiene în concorde pace,
Si Regiloru imperiulu scutitu si siguru lu face.

Un'a religiune casele d'in tóta partea fericesce,
Si în allu seu officiu pre óri cine lu contenesce.

Privindu aceste tempurì fecunde de culpa, veì spune:
Tote se surpâ, unde nu e religiune.

Décâ religiunea ti-è charâ; in teneretie,
Nu mãi puçinu charâ ti va fi la bâtrenetle.

De celu ce audì câ perverse, si rele vorbesce;
Ca de orrendulu șerpe fugì și te feresce.

Vulnere crancene temendu, tu fugì, serpele candu vedì;
Au veninu, ca serpele, omeniù perversi, sâ credì.

Câ conversâ, si se jóca cu efebù ceì stricati,
Spune Lycu'. Câ Lycu' nu e stricatu, poteti voi sâ cugetati?

Invinge voluptatile, de vreì, ca voluptatea adeveratâ,
Sa gaudêscâ a ti fi tie petrecatóre neseperatâ,

In a cui imperiu te-ai nasculu, reveréza pre Domnitoru :
Pentru câ a lui Dumnedeu, aici este ellu locotiitoru.

Celu ce vre cu desfâtări moravuri pudice șâ însotiéscâ,
Acela vre foculu cu paie uscate sa potoliéscâ.

Nu temerariu séu d'in casu șâ viezi, ci ti vei cauta,
Allu vietii genu, care 'n totu tempulu șâ ti póta plăcé.

Pr'in nici o federe d' amicitia cu tine șâ nu 'nsotiesci
Pre celu ce minte, si iubese lucruri spurcate lumesci.

Nimicu spurcatu nu face, nimicu turpe vorbesce,
Celu ce pre Dumnedeu în totu loculu, presinte, privesce.

Tóte recugeta cautu : cele bune alege, d'in contra, fugi de cele
In cari apparuieste chiaru leve umbrâ de rele.

De cate ori se agesce de cele sacre si pie,
Locu glumei, si jocului nici catu sa nu fia.

Ce dai miseriloru, large Dumnedeu resplatesce,
Ancâ si darulu micu grati'a lu prisosesce.

Eu nu amu mai nimicu, ce șâ lasu 'n a vietii fine :
O bine ! asà mortea mai pucinu négrâ va sa mi vinâ.

Contentu viazâ, celu ce de a dreptului amore 'nflacaratu
De dupa legile divine cugetu 'si regesce moderatu.

Tote subpune virtutea siesi, tote facu ei inchinare.
Singura de mormentu nepartasa spre stele 'si face carare.

Lucra d'in amore virtutei totu ce vei lucra,
Purure 'cest'a sa teni, si totu bine vei lucra,

Deca ceva 'nfecte sensii, si cugetulu cadente lu impinge,
Iute de acolo, de esci cu minte, fugi, si nu te 'nvinge.

Precum umbr'a corpulu, asà nedivise te voru seguitâ
Relele, decâ tu fiindu reu d'aceste altoru vei casiunâ.

Nici unoru rele nu cede te d' a virtutei robore tienendu
Ca si firmâ pétrâ, pe care und'a mării o vedi clâtindu.

Unde vedi fauste successe câ are celu rezvrâtitu,
De si tardiu di, pedéps'â sa lu astépta nesmintitu.

Mai blandu catra altiî, în tine mai severu sa fii:
Pild' adeveratei laude asà mie tu vei fi.

Grij'a prémare a faimei s' ai, si diliginte, te vei feri,
Ca nu d'in ori care parte onorea 'ti sâ potâ patimî.

Despre educarea fisica.

Nu è în pretiu celu ce cu vestmentu bogatu s'a acoperitu,
Ci celu ce è chiaru reu îmbracatu defrighu nu s'a îngrozitu.

Ce ajutâ ampl'a avutiâ, ce mintea cultivata, evu' 'nde-
lungatu, déca corpulu ti-è infirmu, si de sanitate privatu?
— Cum sa te feresçi de morbiî truci, si de egr'a fricâ. Acum
audi: aici anca multe debuie sâ ti se dicâ. — Candu sorele
gur'a nitida d'in gurgitea ¹⁾ resariten' aratâ, forâ nici o întar-
diare, patulu sâ lasi nu ti fia lene odata. — Candu te îm-
braçi, ca aerulu sâ nu ti pota stricâ, cu apâ rece gur'a, si
manile ti vei spâlâ. — Usulu mancarêi pucine ti va folosi:
dejunu d'in casâ sa iesi te vei feri. — Nu frupte ce ti tra-
mite Arabulu, a te oblectâ asî dorî, daru nici vinulu Me-
xiacu ²⁾ sa nu lasi gur'a de a ți stropi. — Si sa ti de' Ceres
darurile sale, si stomachulu candu slabesce, sa lu inta-
rêscâ: d'aici poteri, d'aici si inim'a ți întaresce. — Desiértâ
diinêti'a spumantele vase cu lapte: tie laptele decatu
Ambrosia ³⁾ dulce, mai dulce sâ ti fia. — Mai pre susu de
tote jucunde sunt mie pomele usiore cele ce sunt recentu
culêse sub muntii încalditi de sóre. — Lui Augustu, prim'a
diminêtia candu mergé la Senatu, se dice; ca strugurii cu
sembure poterea stomachului i a revocatu. — Déca stoma-
chulu diuturne dijunuri pote suferi, te hortezu, diminêti'a
de tote mancarile a te opri. — Avendu lipsâ natur'a d'asâ
multe lucruri, cine è nebunu sa vré cu lucruri nefolositoare
cândva a o întrebuintiâ? — Cu simplici mancarî te 'nda-
tina, si contenta sobrietate a mesei cu pucinu, sa ti fia
fida societate. — Candu vedu eu multe mancarî cu mare
artâ gatite, a fi multe veninuri naintea ochiloru mei sunt
socotite. — Lurconulu vorézâ, tu mistuiesce cibii, si lentu

¹⁾ Wassernirbel. ²⁾ Lat. latex, de dupa Virg. ³⁾ Panca cerêscâ,
panca Deiloru.

i împlu cu scuipiti: asà usioru trituratele alimente le vei coace cum doriti. — Multi morbî anca lipséu, pon' ce dispretiuite si lapadate drepturile nu erau, între omenî de sobrietate. — Alimente grasse nocescu, nocescu cate sunt préindulcite, câte sunt ferbinti, si cu aromatele Arabiloru condite. — Fia departe de mesele tale aceste trâctâri, si te tene de a longevului Pitagora mâncâri. — Pre Fabriciu vedî cum cinà erburi campestre în pace: dórâ acelu batranu triumfatoru tie nu-ti place? — Mas'a verdetiuri apatate, si carnuri pucinu sa ministreze, manca d'in amendoue, ci mestecate omulu sa prefereze. — Sunt cari singure placu, sunt cari mestecate voru placé, sunt cari nu cu ori ce arte a placé voru poté. — Candu poti, de mancarî, crude te retine, d'aci chilulu se 'nâcresce, d'aci provinu alte si alte rele, unu reu dupa altulu cresce. — Celu ce ca pruncu a învatiatu totu genulu de cibi a gustà, acela si la mas'a seracâ letu se va aflà. — Mancarea pururea próspâtâ sa fià. Décâ dubitezî câ è ceva putredu, dela tine îndatâ sa alunghezî. — Und'a tie d'in rece limpede fonte sâ curâ; ce beuturi beî, vedî de trei, patru ori, pon' ce puni la gura. — Nimicu mai prestante decatu ratiunea in omu nu gasesci: poharele ti-o rapescu, décâ moderatu nu le golescî. — Al vinului amore mare adesu vigorea mintii degradézâ, si alu bunului nume faîma anca îpuçinézâ. — A usà vinu de vrei, fie-ti a patra parte, mestecatâ, apoi cu trei parti de apă, d'in fonte curatâ. — Esiguu usu alu vinului se concéde bâtrânloru: destulu cugetu, si destulâ vigore datâ este prunciloru. — Beutulu apeî de totu rece în caldu plamanile vatâmâ: a ceî nu pré rece firmâ stomachulu, si lu estimulâ. — Pecandu etatea prunciloru lucruri dulci atata 'si poftesce, mare amaraciune ne'ntielépta' 'si căuta si 'si agonisesce. — Ca în corpulu languedu slâbitele poteri sa reparezî bine, alimente ca sa primesci tie se cuvine. — Sunt pre cari numai voluptatea la masâ i duce de a mancà: pre acesti viteloru a fi asemeni cine va negà? — Viatia' cu mancarea se tiene; ci viatia' adesu o râpesce însaşi mancarea, de è nocivâ, séu în stomachu se gramadesce. — Nu orbesce se cade sa statuezi casâ. Scamnu ti alege tie,

unde incolume sa potî vietui si cu bucuriâ. — Cautâ locu, pre care zefirii persufla cu aure moi, si fiâ de cas'a ta de parte lacurile si ori ce noroiu. — Sub collina catra sóre, si pr'a marii rîpâ tie, pentru rîulu apeî linu cas'a 'naltiatâ sa tî fiâ. — Baile sunt spre folosu în aren'a cea mai môle ce apa 'n sine trage, candu aur'a usiôrâ nu miscâ marea substrata dela tine. — Ah! te feresce, de tî place viati'a nu te 'ntrece, sa întri candva caldu în apa de totu rece. — Regele Macedo mai caldu în rîulu Cidnu a întratu, si îndata suprema a mortii cale a aflatu. — Diminéti'a pr'in fenestre deschise sa între aeru curatu, sa curetie cas'a, unde suflári vatomatore l'au stricatu. — Totu ce placute miro-suri varsâ scote afara d'in casâ: în gradini florile, si pomele în muntî lasâ. — De umede, desierte-gonoiose, si de caldurâ înflate locuri, sa fugi, déca tî place sa ai sanitate. — De ti è iertatu, pune grij'a tota, esindu d'in cetate poporósâ, cauta în sate fericite viatiâ norocósâ. — A casa ori vei siedé, ori vei stâ, ori în patu te vei culcâ, capulu totu-déuna descoperitu vei tiené. — Candu scrii, ori cu studii te deprindi, standu sa te vedu asu pofii: cu peptulu dreptu de vei stâ mai multu sanitosu vei fi. — Sa nu credi câ numai cu beutura si cu mancarea traiesci: ci cu assidua lucrare viatia ti-o întaresci. — Firma sanitate pr'in miscare se țene: multime de boale acerbe preste lenesi vine. — In castre pre celu ce nici candu nici unu lucru nu l' frangé, mai teneru cu corpulu infirmu Cesare erâ. — Lucra si te jocâ, acum è ertatu: celu ce în teneretie urasce jocurile, la batrâncie acela nebusce. — Nèvatamatoru jocu mai alesu sâ alegi si asâ pr'in care a corpulu si a cugetulu i vigore sa crească aru poté. — A calari anca è bine, séu pr'in placide unde a înnotâ, adese ori cig'a¹⁾, séu lopt'a²⁾ cu drépt'a agile a agitâ; — Adesu si cu caruti'a, séu pr'in rîpe cunoscute cu barca micâ a se cârà, si aëru mai curatu a trage, ajutâ, dar'nu strica. — Tomn'a dulce a însielâ cu viscu, paserile și cu latii, séu iepurii a seguitâ pr'in campii și muntii înnalti. — Sunt teneri, pre carii 'i trage unâ

1) Lat. trochus. 2) Pita, Gangball.

ardore d'a 'nvâtiã, sunt cariã alt'a nu cugetã, ci numai a se jocã. — Celu ce studiazã assiduu, și se jocã bucurosu, acela 'mã place, acela 'mã dã sperantiã, cã va fi spre folosu. — Ca si candu te-aru asteptã lucruri dure la batranetie, poteriloru poterã noiã adauge acum la teneretie. — Dãcã nu poti cu cursu, membrii, Socrate precum facẽ, cu saltari acasã de trei de patru ori i vei esercitã. — Ah! fugi de molițiune. De ventu si grindina se 'ntaresce corpulu, si de neũã, si de geru nu se îngrozesce. — Langezesce corpulu forte de caldura si se lenevesce: decã prudente te admo-nezu, stai de focu departe si te feresce. — Mie 'n m`edia `erna sa mergu la Alpii 'nghietati mi-a demandatu precepto-rulu, sa stau departe de foculu înflãcãratu. — Nu luã vest-mentu pr`esubt`ire candu `e caldura pr`emare, nici în tempulu celu brumale vestmentulu grosu de totu tare. — Incontra sorelui de v`erã, si a iernii frigu; av`eu Spartaniã numai unu vestmentu unicu. — Totu genulu de lucru la o parte lasa dupã ospãtare; atuncã corpulu, si mintea lipsã de pla-cidu repaosu are. — De somnu dupa prandiũ te astiene: cacã ac`ea sop`ore forte subt`iã allu corpului, s'alu cugetului vigore. — Tote cartile depune, candu vedi noptea cã va sa vinã; se frange poterea ochiului la tenue luminã. — S`er'a nu întardiã sa dai dulcelui repaosu membrele tele; la somnu ori ce animale le chiama primele stelle. — Cauta, cum agricolii properã dupa lucru 'ndelungatu, sa și intinda membrele ostenite, în durulu patu. — Candu vrei corpulu somnului sã dai, asternutu mole nu cautã. Ana-charsi ¹⁾ filosofulu pamentulu de camerã av`e. — Nu penele, nu materatiile colorite somnu ti voru dã, ci minte d`eca consciã a nici unui flagitiu vei av`e. — 'Si aterne pre pa-mentu corpulu, si dorme sub a`eru curatu, ori cine doresce cu poterã robuste sã fia 'nzestratu. — Precum pre fa`cie, asiẽ pre spate sa te culci te va v`atãmã: în laturea destrã te îndatinã a te culcã. — Sa nu ti perturbe candva som-nulu ori ce, s'au 'ndatinatu nutricele, a dice. — Fabula sunt spiritii în obscur'a nopte vagatori: fabula sunt zmeii,

¹⁾ Filosofu în Scithia, co`etaneu a lui Solone.

si strigoii de vaietu aducători. — Diminétia', si noptea a te culcà sub umbrâ te foresce; cacî aêrulu vatamatoru d'in arbori atunci izbucnesce. — Dupa ce somnului nu mãi multu de septe ôre vei dà, membrele, alungâ le d'in patu celu ce le aru enervà. — Egru nici candu nu ascunde morbulu, si nu simulà vigóre: adesu reului negrijitu nici o doctoriã nu è folositóre. — Sunt carii tote relele cu ierbe potinti previnu: ci nebunesce; cacî sanitosiloru medicin'a e veninu. — Décâ capulu, ori burta' te dôre, cu apâ ti recoresce, adese ori gur'a, si de mancare te opresce. — Bârbatulu sanitosu, si vîrtosu stomachulu caldu alu tiené, si tepide picere pururé se 'ngrijesce a avé. — Candu unu morbu pr'in orasiu se respandesce, nu fugi fricosu, nici întemplariloru te espune de totu coragiosu. — Celu ce Venerei, si lui Bachu sacrificâ în teneretie, costrînsu va fi sa dé tamaie lui Asclepiu ¹⁾ la bâtrânetie. — Pon' la estreme batranetie te va duce cu sanitate, cu sânt'a pudicitia împreunat'a sobrietate. — Se bolnavescé corpulu, candu è mintea bolnava; se cade tie deci, de tota grij'a totudéun'a mintea liberâ sa ti fiã. — Grijele grele d'in peptulu teu sã izgonesci, secolii Deifobei ²⁾ carunte de vrei sa vietiuiesci. — Bucurieî, ori durereî forte multu a se predà vatâmã: è deschisa d' aci catra morte calea ta. — Stemperâ affectele: de mari affecte agitatu cugetulu; pre sociulu corpu aspru l'a escruciatu. — Fã, ca vestmentulu, fã, ca tote în casa curate sa ti fiã: de curatieniã amic'a salute are bucuriã. — Imbraca care place totoru, care ti è commodu vestmentu: Deforma celu ce è prélargu, vatama care è strîmtu. — Adesu ni agonisesce amore, adese ori si urâ, âmbletulu, vestmentulu, fruntea, perulu, vócea; si alu ochiului cautaturâ. — Curatu vei merge, dar' nu ca feme'a compsitu ³⁾: form'a barbatéscã cultulu modicu a iubitu. — Nu è în pretiu, celu ce cu vestmentu bogatu s'a acoperitu, ci celu ce reu îmbracatu de frigu nu s' a îngrozitu. — Viati'a nôstrâ lui Dumnedeu è încredutã, totusi pan' la vindecare, de è de lipsã, de întiepte consilii fa întrebuintiare.

¹⁾ Doctoru renunutu. — ²⁾ Unu cognume a Sibillei d'in Cuma. —

³⁾ Vapsitu.

Despre educarea întielesuale.

Poft'a adevărului, si a bunului è înnascuta în noi : ardorea ne implinita ne trage la amendoî. — Degiã mintea cu amórea virtutei de se va tiené ; cu auspiciile ei degiã totu ce è bine ți va placé. — Primesce cu facie iucundã a mele daruri, aceste lucrãri, si învatiã catra adevèru care cale duce, si carî carari. — Fontii formosului. Si magistrii faptei formose ți voiú aratã, de doresci în studie cu laúda adevèratã a te coronã. — Calea angustã învatiã, care la stele lucióse te va însîrà, si care cu picioru leneșu nici candu nu te va spaimantã. — Invatiã anca, cum catra mama, si tata se cuvine, cum si catra altii toti dreptu sa te arati pre tine. — Si pre tine, si pre Dumneđu cu tota grij'a studiazã a scî : de si cele l'alte nu vei scî, totusi învatiatu vei fi. — Amu cunoscutu eu, care a se cunosce se ostené : altulu elu de celu anticu departe apoi erã. — Ce ajuta a indagã a astreloru certe miscari, de nu vei cunosce mai anteiu alú cugetului teu aplecãri? — Grij'a ti fiã, sa înveti ce usulu vietii poftesce : vei pâsi la studie ingenue, în urmã, mai mare candu vei fi. — La tempulu seu în modu usioru ori ce, se gatesce : tu doctrin'a, pon' è vîrst'a aptã, ți agonisesce. — Primavér'a ori care arbore ce forã flori înverdiesce, preste tómnã póme ea nimului nu împartãsesce. — Candu vedu unu teneru aprinsu d' a laudei amóre, cu înaltu cuventu, salve, strigu eu, speranti'a casei tale si acoperementu ! — Nelenesiu de micu la totu lucrulu te învatiã : nimicu fora mare lucru ni-a datu a nostra viatiã. — Me bucuru, candu vedu tenerulu nimica ne 'ncercatu a lasã, d'in care 'si pote elu si cca mai micã laudã castigã. — Numai repaosulu cui place, nimica 'naltu acel'a cuge-téza, la nimica mare pasiesce, nimicu esimiu elu lucréza.

— Eu poftescu, ca nume préchiaru sâ ti poți agonisi, dar' mai multu poftescu, patriei folositoru sâ fi. — Totu natulu arde de mare amóre catra patri'a sa, totu insulu patria sa doresce a o ajută. — Celu ce d'in multe unâ artâ bine a învâtiatu, frica de iérnâ, fricâ de fôme în elu nu s'a aflatu. — Pana ce ti sunt nervii moi, vivida minte pana ce ai, lucrâ, învatiâ: la batranetie sa înveti potere nu ai. — Nu se nascu toti apti spe ingenue messerî: ingeniulu teu tu însuti cu grijâ vei ispitî. — Adese ori forte mari poteri cugetului glori'a dâ, si fecunde pepturile face amorea de laudâ. — Fiâ mâcaru care lucru la începutu este greu, ci cu usulu mai pianu, si placutu se face cugetului teu. — Studiazâ multu, nu multe. A cunosce cine vré tôte, audace, a fi învatiatu nu va poté. — De è datu cuiva în multe lucruri a se deschilini? destula mie a carîminei culte unâ laudâ va fi. — Sperantiâ mi dâ mie tenerulu, cui a laudei poftâ formósâ, inim'a validu esagitâ, si téma despre fapt'a ruşinosâ. — Si multe, si diverse celu ce 'n campulu micu sémânâ, acela nu culege nimicu. — Celu ce doi iepuri perseguitâ d'odatâ, i perde pre amendoî: mai multe facendu de odata tote facemu reu si noi. — Curatâ pururé minte în curatulu corpu sâ ti fiâ: asié la culmea doctrinei certâ va fi calea tie. — Poterile ingeniului nebun'a libidine hebetézâ, si mintea della studie ingenue o îndepartéza. — Sapiénti'a adeveratâ sa ti illustre mintea, de vrei, dela celu mai înnaltu Dumnedeu fidendu-te cere ti-o vei. — Trei nu mai multe óre deprinde te cu studîi severe, apoi în urma repaosului justu unu tempu scurtu se cerc. — Sa nu ti vinâ d'a învatiâ asié înfricoşatâ cupidine, ca lucru prémare 'nante de diuâ sa nu te surpe pre tine. — Lucruri sa premérgâ usóre. Geometra pote sa fiâ, si filosofu cândva cinev'a d'in prim'a prunciâ? — Fiâ musele 'n pretiu, tie poesía iucunda sa ti fiâ: in adverse întemplâri usurintia dulce ti aduce tie. — Mai voiescu în a carcerei orrendâ umbrâ a lîngedi, decâtu for' a Museloru delicie a vietni. — Nici, musele de cultivi, destulu a fi sâ nu socotesci câ fiâ care versuri la numeru poti tu bine sa 'ntocmesci. — Celu ce carmine condesco, sâ prinda şi sa ţenâ împlacitu pre ceti-

toru cu cantulu, si musee ¹⁾ atrageri indulcitu; — Carminele a lui Virgiliu auree sa condescâ cu assiduu a lui scripte studiu sa citescâ. — Versuriloru nu lipsescâ numerii, si charite ²⁾, si sare, sa fia în cloquiulu escultu și potere mare. — Amu vedutu eu nu pucini nume de poeti a'si dà, numai pentru acést'a, caci carmine facé'. — Si precum a neformosului, asié a numerului unâ lege vigé. Cu vorbq frigide ei tôte cate le împliné. — Ci nimicu già voiu adauge: tu a marelui Flaccu sa citesci dogme cari în epistoliulu eternu închise poti sâ gasesci. — Cauta alti poëti, mai alesu a lui Tibullu blande, gratiöse, si alu Romanului Callimachu carmine érâ formöse. — Tote cate faci natur'a magistrâ tie ti propune: ei urméza, ascult' o, întieptu câ esci, sa și se potâ spune. — In marmore Praxitele, în lemnu Apelle a esprimatu natur'a, Miru în metallu, Meonide în carmine a aratatu. — Atata lauda de unde lui Canova esimiu s'a nascutu, incatu pre toti Grecii artificii vedemu âncâ ca i a întrecutu? — Noptea, si diua scriptele lui Cicerone vei revolvâ: cetindu, d'în însasi fonte curgerea cloquiului vei bé. — Cui Cicerone place, sa fiâ acela mangaiatu, si sa scie câ fruptu amplu d'în studie 'si a castigatu. — Chiarâ în atâtea imperie, demnâ d'atâtoru regi senatu, nainte d'alte în limb'a Latinâ placere amu aflu. — De ai minte, nu ti fia lene sâ înveti linbe peregrine, ca sa poti ginteloru mai multe placutu sa fii mai bine. — Totu ce în Istoria vecchia, si noua de însemnatu vei aflâ, adesc ori citesc: vei poté d'în fapte celu mai multa judicâ. — Cele ce-ai cetitu, cu agera minte revolve si tiene, ca în' capu memore sa ti remana înfipite mai bine. — In depinse a lunei table atatea tieri, atatea cetâti a scî, si munti, si mari, si rîuri a cunósce asemeni va folosî. — Mai anteu Sofia ³⁾ alma ⁴⁾ cu alu seu nectaru te pasca, si cu tôte notitiile sa te erudésca. — Precum prunciloru barbatulu crescutu mai presusu cu carpulu sta, preste omenii prosti asié, întieptulu se înnaltia. — Ori si candu pote, exemplariile grecesci citesc, celu ce învatiatu a fi numitu, si învatiatu a fi doresce. — A

¹⁾ Musen, unulu d'în eei mai vechi Poeti grecesci. ²⁾ daru, favóre.
³⁾ întieptciunea. ⁴⁾ alésâ (vortrefflich).

celoru batranî întielepciune 'n acésta limbâ a vorbitu: de aci deci und'a carminei cei false nu a rîurîtu. — La celalalte arte sa se adaugc Mathese-a ceréscâ, care allu ingeniuluî poterî è 'n stare sâ promoviescâ. — Cu arte nouâ si calile luneî, si pamentulu tragheteru, insusi sôrele ea âncâ lu supune numeriloru. — Admirezu auctorii vechî, admirezu si cei recentî, cate au scrisu, formose tote mi placu mfe, fia cine le a disu. — Cel'a ce arte melice ¹⁾ sâ învetie a potutu e mai duru decatu férele sa 'nvetie déca n'-a vrutu, — Socrat' eu admirezu, celu ce legile melice a 'nvâtiâ a ordinaru, si mai batranu firele lirei a scuturâ. — E formosu cunosciintiele lucruriloru noi a 'si agonisi: formosu si cârârile adevveruluî altoru a descoperi. — Nu crede câ mintun a 'ntielepziunei culme se gasesce: aurora 'nctetu în lume radiele sele respandesce. — Cele mai bune esemple a barbatiloru ti tinde: asâ amorea laudei peptu' ti va aprinde. — Iértâ, decâ d'atatea ori amorea laudei ti se vestesce: d'in alta fonte nu cere lauda, cacî nu se gasesce. — Virtutea lui Miltiade ^{reculegendu, chi} si fapte marinimose a se trage Neoclide a 'nceputu la urdirî forte formose. — Sunt la artefici, ce antic'a si recente natiune totâ a filosofiloru în cartile sele nu aflâ odatâ. — Morigeru te aratâ catra ai tei magistrîi si multiamitoru: nime cu officiu mai mare ti este ajutatoru. — Marele Alessandru lui Filipu datoru multe câ erâ, dar' lui Aristotele mai multe datoru a fi marturisé. — De si d'in vulgulu umile studiâzi sa te deschilinesci, te feresce înse, gânfatu candva pre cineva sâ privesci. — Nu celu ce umbrele lucruriloru si desierte cauta specie, ci celu ce commodele vietii gatesce, întieleptu acela è. — Sub auspiciile regentuluî, pr'in ingenue messerie, de è condusa junimea cultiva ingeniulu cu bucuria; — Si ca sâ pota ea trece pragulu a naturei greu, in tote orasielc se aflâ învâtiatu Licen. — Nefericitu teneru, celu ce aceste commode dispretiuiescé, s' allu piuluî Principe daruri desierte a fi le socotesce. — Nefericitu s' acela, cui nu i pasa a 'si cultivâ, ingeniulu, s' a laudei nici o ardóre lu pôte

¹⁾ Cari se tienu de câutare, si musica.

miscă. — Care studie cu mare lucru mai înainte elu le a cultivitu, acele elu negrijesce, si 'n mijlocu de cursu le a parasitu. — Si 'nvatiatu destulu este, si publice officie doresce, si necunoscutu dilele, si fora laudâ vietuiesce. — Ce ajutâ diece ani în studiu a asudă, decâ 'n fine scopulu acestu a lucrului învătiatu eră? — Peoni'a¹⁾ aru poté cu arte a se ocupă, séu în amendoâ drepturi decóre a 'si castigă. — Premiulu 'si-aru poté aduce allu celui d'anteiu barbatu, in Istoria austriacâ nobilele soldatu. — Cu sciintie mici vapsitu de vulgu nu se deschilinesce, intre barbatii învătiati totusi ellu se socotesce. — Septe întiepti lumea candva tótă avé; abé totu atatia prosti s' affi acum ai poté. — D' in totu loculu înundézâ importunâ turmâ de 'nvatiati; toti sunt de a doctrinei amóre mare înflâcărati. — Allu secolului nostru è acéstâ clade miserandâ: se vedu, cu doctrina, si cu vitie cum omeni se ferbu. — Barbatulu învătiatu cu fastulu nu pórtă inimă îngânfate: pentru ca vede cu catu mai învătiatu elu sa fia póte. — O câtî si câtî a doctrinei a ajunge culme aru poté! ci vai! Ca vedi socotescu ei, già demultu ajunsu a o avé. — Precum spiculu graului ne avendu vazâ nimicâ, asâ celu nepriceputu présusu capulu 'si râdicâ. — Ne leneşu învătiâ, Magistrii ce te-au învătiatu; evolve cu grijele tele ce è mai multu de laudatu. — Candu te vedu de carti aprópe de puşinu cuprinsu, asî dori de amendoa lumini sâ fi stînsu. — Arde cartile, cari neburnesce d' in ceru voru sa izgonésca, si pre 'n inima 'nalta înfiptulu Dumneđu voru sa 'lu aboléscâ. — Arde cartile, cari învătiâ câ omului nici unu dreptu nu s'a datu, si cari cauta ca genulu omenescu sâ fia dissociatu. — Arde cartile, pr' in cari sminte rele se respandescu, si frenele tote în cupidini se solvescu. — Arde cartile, pr' in cari licentia nebunâ se urcâ, latu în popóre, si drepturile tote le spurcâ. — Arde cârtile, cari cu risu blandu tractézâ cele serióse, si usioru înfirmâ tóte cu sofismé gratióse. — Aceste departe fiâ, della tine aceste carti s'izgonesci amu vrutu. D' in aceste noâ cele mai multe rele ni s' au nâscutu. — Apucâ

¹⁾ Poporu vetusin a Macedoniei.

carti, cari in pucine carte ni promitu tôte 'n viatiâ, si cari doctrinele tôte fóra lucrare ne învatiâ. — Tote compendiele lucrurilor, Opellele ¹⁾ lapâdâ, Actele, Repertele, Notele, Lessiche, Efemeride. — D' in nota mai bunâ pucine carti ti alege, aceste de diece, s' unspre diece ori perlege. — Cunoscú eu, pre care cacoethe ²⁾ mare d' a ceti l'a apucatu: acesta lucruri puține, si numai numi multí a crepatu. — Ignorantiloru omulu învâtiatu atat' cu onóre prestâ, catu întunereculú negru prestâ candid'a lucc. — O de te-aru ornâ mai formosu cu 'ntieptiune, a doctrinei decore, si candid'a religiune.

Despre educarea sociale.

BCU Cluj / Nebunu é celu ce in adunare face tocmai ca unu mutú;
Si mai nebbunu é acela, care vorbece prémulta.

Natur'a a instituitu a vietiei socialí legatuintie,
Si a prescrisu apoi fiacarú a sale datorintie.

Acést' ancâ a 'nsuflatu, ca barbatulu de onesta origine
Sâ caute în urbane moduri cum sa placâ la ori cine.

Propusa este mercede, la toti elu sa fiâ
Demnu cu totulu de âmóre, si demnu de ossequie.

Deci de ti place aceste a nostre carmini a condi
Sub peptu 'ti, ori în care ordine dispuse voru fi.

Aceste a mele vorbe audí bucurosu: monitoru' 'ti va lipsi
Candu vei fi mai mare, s' atunci a vietiei duce nu se va gâsi.

Pamentulu grasu prelucrandu della alu anulú prime lune
Ce debue sa faca tenerii, agricol'a li spune.

¹⁾ Servitiu micu. ²⁾ Unâ datinâ rea. Juven.

Ca tuturoru sâ placî, urbanu catra totî sa fi
In totu officiulu cum si catu mai bine scîi.

Acésta' ceî vechî, asemeni ceî recentî au statuitu,
Ca bârbatulu rusticu sa nu fia pretiuitu.

Celu ce face ce è de facutu, și evitâ ce è de vitatu,
Mi se pare câ acela Deiloru s' a asemenatu.

Nici odata nu te laudâ, nici odatâ nu te înjosi:
Nebunulu a sale lucruri pururé, si fapte va pomeni.

De tine si de a tale lucruri de se cade a cuventâ,
Aratâ te pururé, ca nu este voia ta.

Nu place 'n societate, celu ce nebunî, și mojiçii vorbesce,
Neplacutu è si acela celu ce laudele sele povestesse.

Nebunu è celu ce în adunare tace tocmai ca unu mutû;
Si mai nebunu è acela, care' vorbesce prémultu.

Totu ce înmultiesce buçuri'a în adunare,
Spune, si de cele triste nu face cuventare.

Nu cu pré înnaltâ, nu cu bassâ bóce vorbi:
Asié vorbele tele orî cine buçurosu va primi.

Candu cu cineva vorbesçi, préaprópe de ellu nu sta,
Ca nu cumva gur'a lui sâ î împli cu suflarea ta.

Nu vatamâ pre nimenî: nimenî nu è atatu de josu, câtu
ai socoti,
Câ nu ti-arû poté della elu ore care reu veni.

Nu pre stramoși, nu saraci'a, nu cuiva scârbóse
Fapte, nu joçându-te aruncâ datine uracióse.

Fie care în altoru vitie vede ascuțitu:
Vaî mie! de ce orbulu de ce a sele nu a sentitu?

Numai la cele veçute a tele sentiri vei esplicâ;
Totu ce vrei ca altii sa tacâ, tu mai ânteii vei tacé.

Nu laudu pre cei fricosi, pre cei sumeti damnezu, vreî sa scii
Cum? Fa ca de amendoe vitie departe sa fii.

Cu glumetiâ vorbâ cineva pretare decâ te atinge,
Raspundeî asemeni, si 'n glume placute vorbele î învinge.

Vorbeloru nu prémultu tribui. Nu pururé potu vorbele dovedi
Cugetulu câ è nedreptu mâcaru dure si acerbe de voru fi.

Este care lucrurilor mici esordie lungce face:
De ce nu totudéuna lucrulu cuvenitu vi place?

Infrenatâ celu ce linb'a nu scie sa tienâ,
Acel'a vatâmâ pre altiî, vatâmâ pre sine.

De rîsulu multu te opresce: cui totudéun'a 'n gura î stâ
Risulu, acela è creditu câ è fapturâ nebunâ.

Nu totudéuna lepidu, nu totudéuna glumetiû se cade a fi;
A mestecâ seriósele cu glume adese ori va folosi.

Vorbeloru tele în glume sa fia drépta mesura:
Nu place în ospâtâri mai multu, ori mai puçinu sârâturâ.

Precum în lucruri grele préglumetiû nu voiû sâ fii,
Asiè érâ de totu greu nu voiû sa fii în bucuriî.

Nu pururé jocóse, nu pururé iubimu cele serióse;
Barbatulu întieptu vede tempurile priincióse.

Superati unde sunt toti, nu se cade sa te glumesci:
Bucurosî unde sunt toti, nu se cade sâ te-asupresci.

Decâ odata, s' altâ datâ cine de ce indole è, vei întrebâ,
In adunare sâ vorbesci ce nu place nici de cum nu vei poté.

Ce facu cei bine morati, ié a minte si vei scii
De ce ai sâ te feresci, si ce sa faci placutu sa fii.

Candu cërta 'nviatiatâ se nasce între doi,
Placutu sa fii amenduroru, sâ tacî atunci, eu voiû.

Vrei laudata sa fia sapientia ta? Adese ori vei tâcé.
Nebuni'a ta vrei ascunsâ sâ fia? Adesu taci asemenea.

Cedezâ bucuros: ori cine țintéza în neamicu mai vestitu,
De mai multe ori celu învinsu de dorita onore è lipsitu.

Décâ cele povestite tie tu vrei sa povestesci, sa te feresci,
Pr'in cine ti se-au facutu cunoscute nimului sa nu vorbesci.

Precum de Scilla si de Charibdi, fuge navita prudente,
Asâ tu catu poti, fugi de totu genulu de cêrtâ, cu minte.

Nimicu nu e 'n cêrtâ nedreptu, candu è dréptâ caus'a: a apârâ
De ce sa nu fia iertatu, pre sine, faim'a, si averea sa?

Barbatulu intieptu mai multu tace, aude, cauta 'n prejuru,
Si rîde, nici altoru nu è greu, daru nici siesi singuru.

Adesu se întemplâ, câ cineva desierte si formóse ti vorbesce,
Rîde apoi ca nebunu, par' ca vorbele sele întaresce.

Indignezu, candu ^{BCL Chi / Central University Library Chi} cineva se 'ndulcesce a se jocà cu reci
glume,
Si assidue decâ mie lingusiri mi spune.

Décâ cineva adeverulu câ vorbesce se jurâ pre Dumnedeu,
Despre a lui credintia ambiguâ me îndoiescu eu.

Nu crede îndata omului ce ti lingusiesce:
Sa nu cadî în daun'a ta, eu ti spunu, te feresc.

Sunt cariî se paru câ au in gura chiaru Hyblense miere:
Acesti adesu înse au perfide inimi ca ori si ce chiare.

O simulatori, decâ pre cineva a urî aru fi iertatu,
Pre voi de ani nenumerabili v' asu fi urâtu ca pre unu
genu spurcatu.

Nu esecrezu eu asié pre allu numelui de romanu gonitoru,
Catu esecrezu pre barbatulu cu limb'a si cugetulu schimbâtoru.

Insufflâ fricâ celu ce cu sabia strînsâ înfuriázà,
Dar' si mai multu celu ce cu artâ ascunsâ însielaciuni struiézâ.

Eu nu me voiú lâpâda sâ tractezu omenii pre carii vei vré:
Simulatorulu si nebunulu înse departe sâ sté.

Décâ cineva acusu defaimâ, acusu acelesi lucruri va mârî,
Pre acesta simulatoru, pre acesta omu viclénu lu vei numî,

Omulu nedreptu nimenui, celu neaptu fiacui încredementu
va da;

Tu calea de mijlocu într' amendoî vei tené.

Pre carii veđi îngânfati de ambitiuine,
Sa i scii câ sunt barbati plini de 'nsielatiune.

Acopere ti cugetulu cu studiu catu vrei, portarea ti acopere:
Destulu si de voie ingeniulu reu se descopere.

Viclénu, nemultiamitorulu, gróznicu, barfitori si cei susuri
Acesti sa mérgâ d' incolo de Hebru, si Cimmeric lacuri.

Candidu, si verace fi: a ajunge nu vei poté
Scopulu, pe duplice cale décâ vei amblâ.

Lui Augustu multu îi plâcé, ca pucine 'ndatinatu erâ
Mecenatele candidu cu placidâ gurâ a cuventâ.

Ca sâ viteze pedepse, pruncii minciune
Mesteca: tu taci ori culp'a ta spune.

Mai curendu ti iertu, décâ ca ai peatuitu mărturisesci:
Infremezu, pecatulu sâ aperi candu te ostenesci.

Ori cine minte, onestu nu minte nici cându,
Macaru sa consule ellu siesi, și la ai sei vrendu.

Ce castiga miserulu mincinosu? Câ si candu vorbesce,
Si anca chiaru candu jurâ sa i crédâ nime voiesce.

Celu ce vré la officie publice sa fia 'nnaltiatu,
Vré miserulu sa dé jugului greu gâtulu aplecatu.

Céea ce legile si ómenii voru dà, cautâ de 'mplinesce:
Celu ce vré mai multe, acelé ur'a, si 'nvidi'a gasesce.

Este care ur'a si 'nslaciunea, altulu minciun'a, si man'i'a
Aruncâ; înse niminé nu ostentâ invidi'a.

Déca sa petreci viatia cu ferice cursu doresci,
Ca sâ stai ascunsu, celu mai multu sâ te îngrijesci.

Virtulea cea falsa în multa luce se dâ spre vedere,
Ci virtutea vera d' in contra ascunsa sa fia cere.

Sunt unele in viatiâ, carî usulu singuru le demandézâ:
Barbatulu bunu, si sapiente nu se teme sâ le urmeze.

Candu doresci tu óre ce, vedi, de este acela fericitu
Carele are acéea, ce tu asié ferbinte ti-ai poftitu.

Pucine 'n urma ti vei pofti, déca cele ce cu caldurâ asié
Poftesci sâ ai, mai înainte bine sa le cunosci tu vei cautâ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nebunu omu vei numi si de cugetu micu pre celu ce poftesc
Tote bunurile, si de tote relele se 'ngrozesc.

Celu ce adverse, si norocóse cu asemeni minte va suportâ,
Pre acestu a fi barbatu forte cine lu va negâ.

Celu ce pr' in scelere se înnaltiâ la onóre mare,
Semnulu scelerii acela faclia înnaltia tare.

Nu siesi, ci nemultiamitoriloru avarulu thesauri gramadesce:
Acest'a asemené genulu nerodiloru se numesce.

Candu barbatulu bunu pre mine nedemnu me 'nvrednicesce
de amore,
Me bucuru; candu barbatulu reu me urasce, nu mi pasâ,
nu me dóre.

Ori vrâjmasulu te hulesce, ori amicululu te va laudâ,
Nu pentr' acésta mai reu vei fi, nu pentr' acésta mai bunu
te vei aflâ.

Nimeni, crede, ți este vrăjmasu mai infensu decatu care.
Candu esei presinte te accumula cu lauda mare.

Incingeu bătrânii fruntea cu frundosu baccare ¹⁾,
Ca legamentul laudei sâ nu ți rapesca mintea ce are.

Liberu, onoratu, siguru vreți sa fii, nici prodigu de bani?
De lucruri spurcate te retiene în totî a vietii ani.

Barbatulu bunu si cu minte nu cauta onore mare
De ea demnu se face pr'in faceri de bine, ce altulu nu are.

Cu cugetu blandu suferu ori ce acerbu ti vine
Ingeniului linu se facu toate relele mai line.

Fugi de lene. D' in ea ca d' in eterna fonte, si stricaciune,
Si daunâ, si tote relele provin d' in asâ spurcaciune.

Batjocur'a, si seraci'a rea comitezâ pre nesirguitoru ;
Avutia si onorea urmézâ pre barbatulu lucratoru.

Precum vei sa fi tîenutu, asié în fapta sâ fi:
Mai certa a faimei altâ cale tu nu vei gâsi.

Ce sa ti demandu ? Sa fugi de potinti, ori dora sa mergi
la ei ?

Nici aproape ți sustiené, nici departe a fi sa vreți.

Aspre vorbe si fapte alu potintelui barbatu, tacitu vei suferi:
Errorea sa ca sâ cunosca elu, asâ se va impliri.

Nu te frange dupâ multe avuti: se va asemena
Cu seraculu, bogatulu candu însusi nudu în momentu va
întrâ.

Avuti totu noue avarulu cautâ si poftesce ;
Tu vei dice nici d' amici destulu numeru se gasesce.

¹⁾ Haselnurz, ein wohlriechendes Gewächs, woraus auch eine Art
Salbe bereitet wurde. Virg.

Vatamatoru siesi însusi viazâ, nimului folositoru,
Ori carele este avaritiei nepline închinatoru.

Maî nainte selbele rhombi, si turdi ¹⁾ marile voru dà,
Decatu ce avutiile bucurii adeverate ti voru formâ.

Spune: celu ce 'n a castigà averi se frange fôrâ sfîrsitu,
Ore elu de rele omnigene maî puçinu e asupritu?

Celu ce aurulu ce are, nu prêmultu iubesece, nici 'lu resipesce,
Acela si altoru, acela si siesi âncâ folosesce.

Nu pentru ca esci bogatu, eu voiu tie a ti gratulâ
Ci pentru câ cù a tale avutii pre lipsiti poti ajutâ.

Amu vedutu eu casele potentiloru patrunse de seraciâ
A caroru spre facere de bine manile erau tardie.

Amu vedutu eu cu avutii înflorindu, în carii ardore erâ
Nobile, d' in a sa subtire avere pre lipsiti a ajutâ.

Induratu mangaiâ pre miseri cu catu poti ajutoriu;
Ci maî vîrtosu de cei de totu lipsiti sa fi multu ingrijitoru.

Ah! miseriloru, dicu eu, da ajutoriu: acést'a natur'a, si
Dumneudeu
Demanda, maî vîrtosu sa ti fiâ iubitu saraculu, si sa lu
scapi de reu.

Dicâ se în însusi antrii a selbeloru a fi nutritu,
Celu ce cu facie hilare relele altora candva a privitu.

Pre mine cu merore gré, cu fiere acrå me esasperézâ,
Celu ce a ride de batrîni, si de cei lipsiti îndatinézâ.

Celu ce vatamare acerba altora pregatesce,
Nebunulu acel'a daune triste chiaru siesi zidesce.

De ce campii altora cutezi cu sap'a a purgâ,
Pretutindenî candu è plinâ de urtici gradin'a ta?

¹⁾ Krammetvogel.

Esci nobilu? continde alacre și noptea, și dîu'a de copilu,
Tu însuți cu a ta lumină ca sa fi mai nobilu.

Pre celu ce propria virtute esornă, s' a moșiloru splendore,
Acela la mine é 'n pretiu, nobile acela mie cu decóre.

Nobilitatea ce aprinde cugetulu de a laudei iubire
Nutresce virtutea, moravurile, si ingeniulu subtire.

Cas'a strălucită multoru faimă, si decóre tribuiesce:
Faim'a, și decórea casei tele tu însuți sa fi te 'ngrijesce.

Nici candu nu voiu dice că ai tu nume mare,
Dacă de nume mare fapte demne nu pui în lucrare.

Cine vrè lasă dorésca, titoli superbî și avuții:
Unu nume bunu a avé, mie destulu mi va fi.

Grijă mare sâ ai despre faimă, si cu minte te vei feri
Ca d' in óre care parte onórea ta sâ nu pótă suferi.

Roma altaru Virtutei, altaru Onorei a sacratu;
Virtutea mai anteu, apoi onorea tîmîiă a capatatu.

Linu te orată; căci cu moravuri placide amore
Se conciliă forte mare, se conciliă onóre.

Nici unoru rele nu cede, cu a virtutei robóre te 'ntăresce,
Ca si firm'a caute¹⁾, de care a mării undă lovesce.

Candu cineva că é 'n cetate mare nascutu va sa se su-
metiésca.

Atunci întrebu eu, óre 'n cetate mare merită elu sâ trăiésca.

Nu faim'a, ori castigu' 'n jocuri, ci onesta voluptate
Se cere: de aci certele tote sâ fiă 'ndepartate.

Candu cu joculu te deprindî, ori negotie mari tractezi,
Ori ce alte lucruri d' in cugetu sâ 'ndepártezi.

¹⁾ Lat. Cautes, is, pétră dură, Sarcocolla. Virg.

Cu ordine certâ ce ai de facutu diminéti'a veî socoti;
Asiè nici catu este mai puçinu d' in tempu nu 'tî va fugi.

Nu ce facu si altiî, ci ce legea naturei, privesce,
Ce mintea dréptâ îndemnâ, si ce Dunnedeu poruncesce.

Ce aru fi viati'a fora legi? Tote pline de ucideri,
Tote pline aru fi de fricâ, 'naînte a mai mari poteri.

Ca sâ mérgâ dreptu, cele ce începî, mesura tempulu bine,
Si modulu, în care 'ndatâ au sâ se facâ pr'in tine.

Pre mari barbatî adesu della altiî minte a câutâ,
Amû vedutu eu însumî în lucruri ambigue ce era'.

Celu ce, ce va fi mai bine, precunosce înainte,
Acela mai decatu toti are cea mai bunâ minte.

Mai anteiu rumega lucru: s' apoi de veî ceva 'ncepe, sa
t' ostenesci,
Acéea fora intardiare, si cu peptu forte sa ispravesci.

Amesuratu poteriloru tele ce promiti se cade a fi,
Oneste asemeni fiâ, si nici în tr'o diua cari nu voru peri.

Celu de totu parcu în officiu neplacutu è, si celu ce
Prodigu este în officiu, si mai multu neplacutu è.

Viati'a fora decóre, si care nici o religiune n' are,
Nu cu viatia de omu, ci cu cea de brute are asemenare.

Imbraca vestmentu, care ti este commodu, care se cuvine:
Nu care ochiî nebuniloru sâ tragâ spre tine.

De ambletulu précelere, si prétardu sa te feresci,
Ca nu cu dreptu fora minte, nu leneşu s' aparuiesci.

De cate ori în a altuia casa veî întrâ,
Si surdu, si mutu sa fi deodatâ eu asu vré.

Adese ori privesce aici ce se lucrâ, si colé;
Adesu privesce, totusi fâ câ nimicu ai vedé.

Urasce Cinna glume, Cinna nici cându nu è mâniaosu,
Cinna puşinu vorbesce, Cinna este omu periculosu.

Ore parintiî, cariî te-au nascutu, è de lipsâ sa te admonezu,
Ca pururé cu ossequiu, si cu tótâ onórea sâ i întîmpinezi?

D'in sangele Eumenidiloru ¹⁾ creatu sa credi,
Pre celu ce propriului tatâ nemultiamitoru lu vedi.

Cu sange de serpe ²⁾, în locu de lapte, sa dici câ è adâpatu,
Celu ce mamei sele placutu sa fia nu a studiatu.

Incâldesce ciconi'a mum'a anósâ, si o nutresce,
Asemené daruri câ póte sa 'ntorcâ se veselesce.

Candu vorbesci cu tatálu, scurtu vorbesce: sa spire amóre
Vorba verecunda, sâ spire ossequiu, sâ spire onóre.

Nimicu decâtu omulu nemultiamitoru mai reu. Facerile
de bine
Inseşi hiarele în memóre peptu sculpite le tiene'.

Si beneficiile mici memóre sub peptu vei aşediã:
Èr' facerile de reu ca sâ strice Cunoscutiloru vei dà.

De mare crimâ obstrînsu Persianiî pre nemultiamitoru
Tenéu, si pre celu de darulu primitu nememoru.

Candu întorcî beneficiile, acele campuri imitezâ,
Cari decatu ce-au primitu mai multu sa dé îndatinézâ.

Celu ce pre omulu cu meritu dispretiuiesce, şi urasce,
D'in cati omeni sunt, s' au fostu elu celu mai reu se
numesce.

Candu primesci tu della cineva benefie, repunele bine
Sub inima memóre nici candu sa nu sa stérgâ della tine.

Innaltia pone la stelle cu cugetu multiamitoru,
Numele acelu ce este înduratoru.

¹⁾ Hölische Flageister, spiritele în infernu tormentatore. ²⁾ Vipereu.

Bucurese elu câ a ta junime a formatu,
Si câ grijele lui nu forâ fructu a lucratu.

Pre barbatulu onoratu, decât te va conveni,
Scólâte, nu 'ntardiâ cu tota onorea alu primî.

Pre mai mari onórâ; cu asemeni asemené fi, nu dispretiui
Pre cei ce sunt mai mici: asié nimené neamicu nu ti va fi.

Cei ce cu doctrina, cei ce cu ctatea sunt înaintați
Acea de tine anca, forâ demandarea mea, fia onorati.

Naîntea 'nvatiatorulu, si batraniloru a nu fi cu aplecare,
È alu cugetuluî indecoru petulantia forte mare

Cu batrânii conversâ libenter, ei multe te voru învatiâ,
Ce ei în diverse date au învatiatu în viatia sa.

Déca cineva te corrage candu pecatuiesci, fi ascultatoru
A cuvintelorulu. Ast'a è fapt'a cugetuluî amatoru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu facie si cugetu hilare, decât cineva te corrage, vei audi;
Caci gratia mai mare nici una nu ti pote veni.

O préfericitu teneru, celu ce nu scie sâ cedeze,
Si vré tote dupa arbitriulu seu ferreu sa lucreze.

Orî cine 'n juvent'a verde nu se scie aplecâ,
Barbatu fiindu, si batrauu, legi bune nici candu va dà.

Celu ce începe în teneretie multe a face, s'a rabdâ,
Batranu candu va fi acela, va rabdâ si buerosu multu va lucrâ.

Acum lucra, acum de tota pat'a juventa vei scuti:
Precum esci acuma, tocmai asâ si în urmâ vei fi.

Cu cari lucruri d'în anii teneri vei începe a te ocupa,
Totu acele ori cari voru fi batranu le vei esercita.

Intrébâ, de ce naut'a batranu merge în pericolii
Mării, pentru c' amu începutu, va dice, ca pruncu preste
ei a pluti.

Intrébâ, de ce nu vrè castrele sa lase veteranulu soldatu;
Pentru câ, va dice, sâ portu aceste arme ca pruncu m'amu
îndatinatu.

Intrébâ, de ce faurulu bâtrânu, tractézâ lucru faurilu:
Pentru câ amu tractatu, va dice, acestu lucru candu eramu
copilu.

È cu greu cugetulu, si totu d' în radacinâ a schimbâ,
Ce odata în moravuri înnascutu erâ.

Cându vitiele au trecutu în moravuri usóre trântite
Atunci remânu la estremâ funere adormite.

Déca frati cu anii, si cu studie, mai mici vei avé,
Spre virtute pre ei, si spre fapte oneste i vei îndemná.

Candu cineva naîntea altoru cu vorba asprâ te va 'ncurcâ,
Fie ti gluma acést'a tie în neperturbatâ gur'a ta.

De cuiva cu vorbe si fapte vei stricâ fora minte
Tie mai multu vei stricâ pr' in asiè fapte si cuvinte.

Celu ce faim'a altoru cu batjocuri a ledà è 'ndatinatu,
Acela nici o amicitia nu are de speratu.

Intr' o mie cautu unu amicu ti alége tie:
Celu alesu nici candu de tine parasitu nu fiâ.

Adese ori vedemu pentru datine deschilinite
Legetuintiele amicitiei dissolvite.

Spre a vietii bine ori ce natur'a a pregatitu,
Decatu amicitia mai gratu omului nimicu nu a daruitu.

Cautâ a multoru amore tie a captâ.
In lucruri dure ajutoriulu multoru vei avé.

In lucruri umane decatu amiculu tardu mai reu nimicu nu è:
Adeverat' amore intardieri nici une nu scie.

Cercetézâ amicii chari, înse érâ nu prédesu,
Ca sâ nu li cadâ greu acestu officiu alesu.

În puçini te 'ncrede : pre celu ce acum amicu tu lu poti scoti,
Dupa o óra pote elu câ neamicu ti va fi.

Mai curendu d' în cugetu facut'a-ti înjuriâ vei domoli ;
Alu darului primitu d' în contra pururé memore sa fi.

Fugi de celu ce lu vedi câ nu se 'mblândesce pr' în nici
unu sfatu,
Si în a lui spurcaciune lasâ remana culcatu.

Ce vorbescu altii de tine, ca sâ scii tu nu cáutâ :
Nebunia este, ce acum nu place a cercetâ.

A accusâ pre altii, si pre sine a se escusâ celu pervertitu,
Si celu ce é forte de a sa amore prinsu, é obicînuitu.

N' are acela cugetu teneru, celu ce vedendu sange în-
palidesce,
Ci celu ce cu mana alacre vulnere crancene tamaduieste.

Cele ce tie nu îi placu, altora nici candu nu face :
D' în contra altora fâ, totu ori ce tie ti place.

Déca cineva a altoru fapte candva ti referéza,
Ca altoru a tele fapte sa nu spuna, de elu te îndepartézâ.

Déca cineva te rógâ sâ cunoscâ a tele sentiri,
Si tu pre elu anca lu roga cu multe întrebârî subtiri.

Mai blându catra altii, catra tine totu severu fi, si te-aratâ :
Esemplu asiè vei fi mie de lauda adeveratâ.

Celu ce s' aratâ, câ de laudele ce tu i tribuiesci, se fastidesce,
Acela adicâ îndoitu laude della tine poftesce.

Gintea cu care tu conversezi cu laude o vei mâri,
Gintea, care é neamicâ ei, nu o vei favorisi.

Civii, cu carii viezi, feresce te de ai aspernă,
Nici datinele ginteii proprie la stelle nu vei înalță.

Nu încusă faptele altora ca unu severu censoru:
Privesce spre tine, a vitielloru tele fi vindecatoru.

Precum umbră corpulu, asă voru urmă nedespartite
Relele, cari pr' in tine, reu fiindu, altoru voru fi împartite.

Feresce te tu a 'nduce primu obiceiuri ne 'ndatinate;
Feresce te însuti unicu a urmă cele ce sunt desvatiate.

Celu ce pr' in multe vorbe marturisesce a sa dolóre,
Crede mi mie, pucinu, séu nimica pre acela lu dóre.

Candu barbatulu inimosu tronulu, si mormentulu pazesce,
Adesu se intempla, câ elu mormentulu mai multu decatu
tronulu poftesce.

Prudinti'a cele l' alte virtuti atata învinge,
Catu ochiulu de cele l' alte sensuri se distinge.

Carausulu carulu regendu pr' in locuri cunoscute iute
Properă, dar' se teme sâ mérgă pr' in câi necunoscute.

Cuin'a mare face casa mică, Aristu a povestitu:
Ci câ cuin'a mică face casa mare érá s' a adeveritu.

Celu mai bunu omu è carele în ascunsu face fapte atari,
Cari facendu le în publicu i aru aduce laude mari.

Vai junelui, si érá strigu, vai, celu ce în a juventei flóre
A zmulsu cale-a vietiei liberióre!

Libertatea anca sâ ti fia iucundă, ci care de tóte
Vitiele mai alesu sa te libere pote.

Celu ce amórea cu friguri ardenti a asemenatu,
Si istetiu, si viclénu a fostu acela, si multe a învatiatu.

Cautu contra sta amórei: Sapienti'a, s' Amorea 'npreună
Nu potu fi. Salomon despr' acésta ni-a lasatu proba forte
buna.

Pre celu ce nici candu multe mii de barbati sa lu învingâ
n' au potutu,
Pre Sampsonu invinsu de amóre fora arme l' au vedutu.

Se învingu vrajmasii cu mari întreprinderi si cu mari poteri:
Singur'a amóre cu repede fugâ se trage 'n cârâri.

Vai celui ce sarcina împusâ nu lu patrunde 'n sufletu,
Si ca sâ se pocaiéscâ, nici grijâ nu are 'n cugetu!

Invinge maní'a: triste daune 'si aduce barbatulu maniosu:
Invinge maní'a; decatu omulu maniosu nimicu nu e mai
scârbosu.

Intieptulu nici candu maniosului nici unu cuventu va repune:
De focu ardendu cas'a, alte noue lemne cine va mai pune?

Nimicu nici candu maniosu nu face: della ripa nu se îndurâ
Niminé sâ plece, candu nimbosulu ventu fretele.¹⁾ scuturâ.

Precum ochii în negura désâ chiaru nu vedu nimicu,
Asiè cugetulu nimicu dreptu nu face de mâniâ rapitu.

Barbatului mâniosu dá respunsuri moi, si tota de poftesci
Maní'a sa încete îndata, taci, nimicu sa nu vorbesci.

Departu de masa fia totu celu ce se maniâ:
A da semne de mania ertatu la mancare nu è.

Pentru amórea dreptatii ertatu è a se îndignâ,
Ce mai multu atunci maní'a are anca lauda sa.

Fugi de omulu celu ce cu vorba lungâ te îngreuiézâ;
De nu poti, placidu tediele dure toleréza.

¹⁾ Meerenge.

Celu ce preste datinâ 'ti lingusiesce, séu te-a însielatu
Acesta, crede mi mie, séu sa te 'nsiele è aplecatu.

Déca esci învatiatu, si nu te arati modestu, ce folosu?
Darulu d' anteiu este în pretiu, allu doilé è mai formosu.

Acést'a între tóte laudele cea mai formósâ lauda è
A fi bunu, si nume de barbatu bunu a avé.

Décâ nu ți-è ertatu de tótâ glót'a alungatu sâ trâiesci,
Cu puçini numai a victiui sa nu te lenevesci.

Ce tempuri a vietii ti sunt concedate, tu nu scii:
Dreptu acéea fa mai iute ce vedi de facutu câ bine-aru fi.

Serviloru tei si usioru si bunu te aratâ:
Poruncile aspre cugetele fórte le 'ndepartâ.

Si standu, si siedendu nainte cuiva dosulu a 'ntorce sa te
feresci,

Nici corpulu sâ nu apleci, nici capulu sâ nu învertesci.

In viatiâ joculu, cin'a, somnulu, și lucrulu fâ
Anca si rogatiunile certa ordine s' aibâ.

Ca sâ fi de toti iubitu, iubesce; nici censoru acerbu nu fi
Tote de-ameruntu a cercetâ, tóte a ispiți.

Barbatulu celu ce tote însémnâ cu asprime:
Acela este în pretiu, nu è 'n amóre la nime.

Celu ce censorii amici i disprețiuiesce,
Acela 'n baratru prémare a releloru prouiesce.

Fugi de omulu nedreptu, si recusâ cu elu a âmblâ,
Caci altfelu lumea si pre tine nedreptu te va tiené.

Déca la cinâ te va chiamâ barbatulu onoratu
Vei merge, si cuviinciosu sa fi îmbracatu.

La mas'a lui Cesare ori cine ca óspe de mergé,
Cu ornatulu corpului a fi privitu debuié.

Candu cini atunci lapádâ totâ grij'a luméscâ:
La masâ avé însusi Zeno' datiná sâ se gluméscâ.

Celu ce multe popóre, și multe cetâti a vedutu,
Intre óspeti acesta este mie mai plâcutu.

Me scarpânu la nâri, candu vedu pre cineva câ întinge
La masâ bogatâ, degetele si buzele si linge.

D' in bucate nu ti alege ce è mai bunu de mancatu
Ce è mai bunu a 'si alege numai lurconulu è 'ndatinatu.

Departe de masâ fiâ celu ce è 'ndatinatu sâ tusiéscâ,
Si regusitu scuipiti grețioși adese ori sa trantéscâ.

In nasu, si în urechi degetele este grețiosu a vîrî:
Grețiosu este si bucatele cu narile a mirosî.

Scârbosu este, 'precum' au multî obicei, nasu a si suflâ,
Si în basmao'a întinsâ îndatâ a se uitâ.

Necuviinciosu è cu degetele dintii la masâ a cureți,
Necuviintiosu si cu salveta degetele a netedi.

Décâ furchiti'a, si cuțitul de mâncare se va mênji,
Cu fragmine móle de pâne îndatâ vei cureți.

Dispretiuitu è celu ce 'sî întinde braçiele, buzele
'Si muscâ, si orî cine gur'a 'sî înflâ, si 'sî fréccâ manile.

Fie 'ti fruntea serina, fie ti vorb'a decórâ: d'in gur'a ta
Nici candu sa nu curga cuvinte carî te-aru poté rusinâ.

Intórce salutatu fiindu usioru, si voiosu salutare;
Anca si cu onóre pre altiî previnâ, si cu aplecarc.

Allu aceluï eu însuni poftescu mie de laude strigari,
Celu, ce déca pecatuiescu ceva, 'mî face si înfruntari.

P'rin esimie onorî mintea nostrâ nu se va schimbâ:
Buşanulu si 'n verticea muntelui totu buşanu va remané.

Nu catu vei poté, ci catu pr'in dreptu ertatu va fi,
In tote lucrurile ca omu cu minte vei privi.

Déca cineva della virtute recede, care elu o onorâ,
Adese ori d' între omeni celu mai reu devine acela.

Perderea fajmei, a averei, si allu tempului casiună
Joculu: tu cauta si fugi de atata stricatiune.

Déca cineva ti vorbesce, si cere respunsulu datu,
Intre barbatiî vicieni este acela numeratu.

Celu ce porta vestminte peregrine, si prépretiöse,
Môle è acela, si cu moravuri vitiöse.

Invatiâ, ca si candu în nici unu evu ai avé d'a mori:
Viatia' pórtâ, ca si candu purure ai avé d'a mori.

Nu 'n desiertu se tiené de laudâ mare celoru buni de
a placé;
Ci mai mare este lauda celoru rei a nu placé.

Sunt multi carii s' au caitu, pentru câ adese ori au vorbitu;
Niminé n' au fostu, carele pentru câ a tâcutu, s' a caitu.

Vatamatu bucurosu iérta: vâtâmarea nici candu sa nu ti
rezbuni:
Caci acést'a è a chiareloru, acéea a ómeniloru buni.

Déca pre cineva câ nu vorbesce adevéru vei osserva,
Tu censure a lui gene cu rusine nu i ímplé.

Virtutea, crede, mai curendu cu usu constante a 'nviatiâ
se póte,
Decatu candu ai pervolvi scriptele filosofloru tote.

Acést'a mai vîrtosu totudéuna sâ tieni fissu în allu teu
peptu :

Nîmicu nu póte fi decatu Dumnedeu mai mare, mai bunu,
si mai dreptu.

Citesce aceste precepte a vietii regende ce-amu scrisu,
Mácaru câ în versuri necortese elle s' au inchisu.

Mai multe voi adauge, decâ 'ntr' atatea dure lucrâri
Mi va da faust'a sôrte si ore cari resuflâri.

La mortea lui Lucianu Musiçki.

Fostului Episcopu alu Carolestadiului.

— — — Темко
Томе, бездѣйствиє ком је слатко.

— — — Vai d'acel'a
Nelucrarea cui e dulce.

Musiçki.

Si tu ni cađuși, rađim'a cea mare,
Speranță luciós'! Man'a ta 'ngheciată,
D'amóre 'naltiat' catra poporu,
Incétâ a 'ndreptâ cu sceptrulu sîrbescu.

S'alu templului toiaгу. Amarâ e sortea:
In periclulu communu allu valului perdietoru,
Fulgerulu candu cade, candu valulu menintiâ,
Scandur'a mantuirei o despiciâ 'nfricoșatu.

Ce sufletulu bunu pôte în sufflete
Ce au focu curatu d' amoru catra poporu,
Musîçki, allu Museloru credintiosu calatoru,
Lâsâ unu monumentu eternu luciosu.

In lupt'a crâncenâ cu sageți ascutite
Ah! a reutatiî, asemené Iroiloru
A bunâteiei, dreptatei allu seclului anticu,
Pahare amare multe a beutu.

Ci vitèzu naturalu, cu spiritulu si doctrin'a
Innaltâ poternicu, îndreptézâ cârm'a.
Si taie patimile bellice, spre bunulu
Comunu cu poternicâ voie nizuindu.

Câci sciinti'a 'nvinge preste sarcinile grele
A fintiei pamentesci: Unde secerisulu
A marimei omenesci e ascunsu: acolo
Elu ajunge in radie luminós' a gloriei.

Si 'n focós' amore allu poporului sírbescu,
Pre care 'ntunecat'a nici faciâ allu poternicului,
Nici scornirea falseloru pate, si inculpari,
O pote stînge eândva. Acést'a este lui

Triumphu în eternu cu victoriâ escelsâ
Cu sine 'nsușiu stralucitu, dispretiue viltătile
Inimei, allu sufletului, dându luce
Meritului adevveratu cû ostenélâ dulce.

Columnnele gia lucescu, se ñnaltiâ Panteonu
Pentru spir'te' laudate; sementi'a se respande,
Unde Humbold asudâ. Germanii priceputi,
Focosiî Gallii, profundii Anglii.

Posterii Romei, și 'nghieciatulu Petersburg
Cunosc cu tine pretiulu, potenti'a Sírbului.
Acolò cu Schischatovaçiu Frusc'a lucesce,
Carlstadtulu povestesc lupt'a vîrtôsâ.

Pentru credintiâ, bisericâ, Scóle și scientiâ.
Fonte viiu si mare tenerimeî tu deschidi
Pentru zelulu santu spre onórea natiunei,
Arte formóse cu chiaia auriâ.

Acum' spre pragulu negru eternitatei plecându,
Privirile d'in urmâ le întorcî catrâ poporu,
Si cunun'a gloriei cu tine împletitâ
Geniului natiunei tu 'i întindî spre onóre.

Te astéptâ Raiciu, ah! de asemené sórte,
Terlaiciu celu înțeleptu se bucurâ câ are soçi,
Dositeiu celu fragedu întinde mân'a,
Intîmpinâ cu amóre, si societate dulce.

O! plécâ norocosu la repaosulu cerescu;
In inimî vietiundu, Testamentu tu ni lași
Posteritatei, eternu, cum se cade
A iubi, a decorâ biseric'a și națiunea.

Tradusu din sírbie
de

P. L.

